
KRÓNIKA

VAJDaság KULTúRÁJA MA.
Ezzel a címmel tartottak ismeretterjesztő előadást Vajdaság művelődés-üggyel foglalkozó társadalmi-politikai dolgozói a belgrádi Kolarac Népegyetemen, nagyszámú hallgatóságnak. Az országos sajtóban is nagy publicitást kapott rendezvényen Vukašin Lončar tartományunk művelődésének eszmei kérdésével foglalkozott, Vera Milosavljević a hagyományokról szólt, és ismertette művelődési életünk fontosabb számbeli mutatóit, míg Deák Ferenc a művelődési egyesületek szerepéről és a szervezett művelődési mozgulásokról, manifesztációkról adott tájékoztatót.

Vukašin Lončar, miután elmondta, hogy Vajdaság jelenkori történelmének lényeges sajátossága az itt élő népek és nemzetiségek kulturális alkotómunkájának demokratizálódása és erőteljes fellendülése, arról beszélt, hogy Vajdaságban egészséges társadalmi, politikai és kulturális légkör uralkodik, s mind kifejezettebb e soknemzetiségű közösség egymás kultúrája megismerésének szükségessége. Mindez nem azt jelenti, hogy a kultúra területén nincsenek negatív jelenségek. A kultúra ugyanis érzékeny terület, s néha a maradi felfogások célpontja is. Ettől függetlenül — mondta Vukašin Lončar — minden kultúrának lehetősége van szabad és demokratikus fejlődésre, s ezzel a lehetőséggel valamennyien élnek is. Vajdaság tulajdonképpen Jugoszlávia kicsiben. Vidékünkön több mint 100 művelődési rendezvény született és fejlődik, ma-

ga köré gyűjtve az ország valamennyi vidékéről származó alkotókat. Saját kultúráján kívül tehát a köztársaságokkal való együttműködést is ápolja, s kapcsolatot tart fenn más országokkal is. Gazdag tapasztalatai vannak a nemzetek és nemzetiségek nyelvén való oktatásban és nevelésben, valamint a társadalmi környezet nyelvének tanításában, nemkülönben a könyvek, folyóiratok és lapok több nyelvű kiadásában.

Kultúránk számbeli mutatóit Vera Milosavljević beszámolójából hallhatuk. — Vajdaságban ma 110 képzőművész, 130 iparművész, valamint 60 naiv művésszel foglalkozó személyt tartunk számon. Az írók és műfordítók egyesületének 240 főnyi tag-ságában valamennyi nemzetünk és nemzetiségünk képviselve van — mondta Milosavljević, majd ismertette, hogy a vajdasági kiadók évente mintegy 750 könyvet jelentetnek meg, s majd 100 folyóirat és művelődési kérdéseket taglaló időszak kiadvány jelenik meg. A felszabadulástól máig több mint 250 irodalmi művet fordítottunk le: legtöbbit, 137-et szerbhorvát nyelvről magyarra és 36-ot szlovák nyelvre. Fordított irányban jóval kisebb számú fordítás jelent meg. Magyar nyelvről szerbhorvátra 38 könyv, szlovák és román nyelvről 10—10, ruszinról pedig 6 mű. Különösen fejlett a lapkiadás: a két napilap és tíz-egynéhány hetilap mellett még mintegy 600 kiadvány, újság, közlöny és tájékoztató jelenik meg. Ha ehhez hozzásoroljuk az Újvidéki

Rádió és Televízió ötnyelvű műsorát s a mintegy 20 helyi jellegű rádióállomást, továbbá az 540 000 rádió- és félmillió tévékészüléket, akkor elmondhatjuk, hogy Vajdaságnak megvannak a megfelelő feltételei a polgárok tájékoztatására. A nemzetek és nemzetiségek nyelvén működő 8 hivatasos és 43 amatőr színház élénk színházi életet teremtett.

Milosavljević beszélt arról, hogy huszonhét múzeum, továbbá műemlékvédő intézet, filmvállalat és zenei központ gondoskodik a sokoldalú művelődési lehetőségekről. Ezenfelül Vajdaságnak 98 tudományos intézménye van, s ebből 58 az egyetem, 40 pedig egyéb tudományos szervezetek keretében működik. Tudományos kutatómunkával több mint 220-an foglalkoznak, közülük 515 doktorátussal rendelkező személy. A tudományos munka elsősorban az egyetemi karokon, intézetekben és intézményekben folyik. Mindezek az intézmények komoly hagyományokkal rendelkeznek. A tanügyi statisztika szerint Vajdaság iskoláskor előtti intézményeiben 33 000 (az országos átlag 3,5-szerese), az általános iskolásokon kívül az egységes középiskolákban 50 000, a szakirányú középiskolákban pedig 40 000 gyerek tanul. A tizenkét egyetemi karnak és ugyanennyi főiskolának még 40 000 hallgatója van — vázolta az adatokat Vera Milosavljević.

A szervezett művelődési formákról, valamint a színházi, zenei, film- és képzőművészeti életéről Deák Ferenc szólt. — Szép eredményeink vannak a helyi közösségek művelődési programjainak kialakításában — mondta —, valamint az akcióknak a társultmunka-szervezetek, helyi közösségek, iskolák relációján való összekapcsolásban. A művelődési otthonok felújítására és fenntartására indított akciónk célja, hogy valamennyi érdekelt

tényező mozgósításával megteremtjük az otthonok tevékenységének alapfeltételeit. Több mint 200 művelődési és még mintegy 140 szövetkezeti, ifjúsági és pionírotthonunk van. Mindezek az otthonok jelentős szerepet töltenek be művelődési életünkben.

Deák Ferenc művelődési életünk nehézségeiről is szólt: — A tartományunk színházi és zenei életében felfemerülő nehézségek gyökerei az elégtelenül fejlett önzagatási viszonyokban, az intézmények tevékenységi köre leszűkítésének gyakorlatában vannak — mondta. A vajdasági filmgyártás, jóllehet időről időre jelentős eredményeket ér el, még mindig nem szerveződött meg egységes technológiai és újratermelési egészként... Vajdaságban alakították meg az első művésztelepeket. Ez a tény önmagában nem jelentene sokat, ha nem volna egyben Vajdaság gazdag és sokrétű képzőművészeti életének az alapköve is. Az alkotás e területének a fejlesztése közös gond, s széles körű erőfeszítéseket teszünk a képzőművészet szerepének növelése érdekében.

MEGHALT CIRIL KOSMAČ ÉS ELI FINCI. Két halottja is volt januárban a Jugoszláv Írószövetségnek: 70 éves korában elhunyt Ciril Kosmač, a szlovén prózairodalom minden bizonnyal egyik legkiválóbb művelője, s az egy évvel fiatalabb kritikustárs, a jugoszláv színikritika és eszszéírás nagyja, Eli Finci.

Ciril Kosmač az istriai Slap nevű, akkor Olaszországhoz tartozó szlovénlakta falucskában született. Tolminban olasz nyelvű iskolákba járt, ahonnan irrendentista tevékenysége miatt többször eltanácsolták, kizárták, sőt több ízben letartóztatásban is volt. 1931-ben ájtött Jugoszláviába, ahol kibontakoztatja írói pályáját. A harmincas évek végén Franciaországban és Ang-

liában diplomáciai szolgálatot teljesített, majd a népfelszabadító háború résztvevőjeként harcolt. A fölszabadulás után Kosmač a *Slovenski poročevalac* folyóirat főszerkesztője, majd a ljubljana Triglav-film művészeti igazgatója, 1956-tól pedig szabad művész. Közben egy megbízási időben elnöke a Jugoszláv Írószövetségnek. A harmincas években írt szülőföldi és gyermekkori emlékeket tartalmazó novelláit *Boldogság és kenyér (Sreča in kruh)* címmel 1946-ban adja közre, A haza a faluban (*Domovina na vasi*) című regényben Istria háborús szenvedéseit dolgozza föl, míg legjobb novellái — a mély emberi érzéseket feltáró — Tavasz nap (*Pomladni dan*) című kötetben jelennek meg. Ugyancsak választékos nyelven írja az emberi lélek mélységeit kutató Ballada a tükörről és felhőről (*Balada o trobenti in oblaku*) című regényét, amely a modern szlovén regényírás jelentős darabjának számít. 1964-ben négy kötetben megjelentették válogatott írásait. E válogatásból számos nyelvre fordítottak itthon és külföldön. Ciril Kosmač tagja volt a Jugoszláv Tudományos és Művészeti Akadémiának is.

Eli Finci kritikus és esszéíró 1911-ben született Szarajevóban. Irodalmi munkáit 1929-től közli. A háború befejezése után Belgrádba kerül a *Književnost* folyóirat élére. 1952-ig szerkeszti a folyóiratot, majd a *Politika* című napilap színikritikusa 1966-ig, a Jugoszláv Drámai Színház igazgatójává való megválasztásáig. Kitűnően elemző kritikus volt, akinek elmélyült és széles látókörű kritikái szinte iskolát teremtettek a színikritika-írás terén. Több évtizeden át írt színháztörténeti tanulmányait és bírálatait a Több s kevesebb az élettől (*Više i manje od života*) címet viselő négy kötetben adja közre, melynek első darabja 1955-ben, a negyedik pe-

dig 1977-ben jelent meg. E gyűjtemény előtt két esszékötet őrizte irodalomtörténeti írásait. Legtöbbet Joivan Skerlič kritikái munkái foglalkoztatták. Színikritikát tartalmaz Eli Finci utolsó kötete is, a két évvel ezelőtt éppen Újvidéken megjelent Az előadás után (*Posle predstave*) című könyve. Ez a gyűjtemény tulajdonképpen a színházi fesztivál koncepcióját követő munka: a hazai szövegekre készült előadásokról szóló bírálatait gyűjtötte egybe a szerző. Az időrendet követő könyv legrégebb írásai 1948-ban íródtak, s az 1975-beliekkel zárul. Egyfajta kritikai s eddig a legteljesebb kritikai elemzése a könyv magának a Sterija Játékoknak is, amelyeknek Eli Finci egyik megalapítója és lelkes támogatója volt. Ezért könyvének nagy részét is ennek a fesztiválnak szentelte.

ELHUNYT TAMKÓ SIRATÓ KÁROLY. Tamkó Sirató Károly költő és műfordító 1980. január 2-án Budapesten elhunyt.

Újvidéken született 1905-ben. Korai pályakezdésére az expresszionista és szürrealista líra beütése a jellemző, de már 1924-ben, tizenkilenc évesen megalkotja első vizuális versét. Hamarosan több eredeti versmodellt szerkeszt: számkinetikus verskonstrukciókat, villanyverseket és síkverseket. Új költészeti vívmányainak elméleti alapját a *Glogoizmus kiáltványában* fekteti le. Elveti a számára elavult egydimenziós vonalírást; a síkban megkonstruált két kiterjedésű kísérleti modelleket szorgalmaz. Glogoista elméletét továbbfejlesztve síkra száll a meglévő művészeti formák plusz egy dimenzióval való kiterjesztéséért. 1930-ban Párizsba utazik, ahol a legfrissebb művészeti törekvésekkel egybehangozón beigazoltatnak látja saját kísérleteit is. A művészeti élet vezető egyéniségei tá-